Prof. dr hab. med. Jarosław Czubak,
Kierownik Kliniki Ortopedii,
Ortopedii i Traumatologii Dziecięcej
Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego
w Otwocku

Ocena rozprawy doktorskiej magister Marii Matli
p.t. **„Zastosowanie koncepcji PNF u hospitalizowanych osób starszych w kontekście poprawy samodzielności"**

Przedstawiona do oceny 111 stronicowa rozprawa doktorska magister Marii Matli ma jak to wynika ze spisu treści klasyczny układ odpowiadający tego rodzaju monografią. Składa się z 7-miu zasadniczych rozdziałów oraz spisu piśmiennictwa. Dodatkowo autorka zamieściła spis akronimów. Nigdzie nie znalazłem informacji dotyczącej zgody komisji etycznej na przeprowadzenie badań.

Temat pracy doktorskiej jest niezwykle celowy. Dotyczy poprawy funkcjonowania osób starszych w kontekście ich samodzielności. Praca wpisuje się w cywilizacyjne wysiłki naszego rozwijającego się społeczeństwa, które z coraz większą powszechną świadomością zwraca się w stronę osób słabnących życiowo i fizycznie. Praca podejmuje ważny aspekt wspierania samodzielności starszych osób poprzez ich proprioceptywną terapię metodą PNF. To oczywiście tylko jeden z ważnych aspektów podejmowanych problemów współczesnej geriatrii. Uważam, że sama specjalność medyczna, którą jest geriatria nie jest wystarczającym elementem mającym poprawić jakość życia starzejącej się populacji. Z całą pewnością musi się to zagadnienie stać jednym z priorytetów polityki zdrowotnej w aspekcie zdrowia publicznego. Kolejnym zagadnieniem są problemy społeczne wynikające z faktu tak dużego przyrostu liczby osób w starszym wieku. Geriatria zajmuje się medycyną wieku starszego, ale jako dział medycyny może wskazywać zagrożenia dla osób starszych, ale także uświadamiać oczekiwania skierowane w stronę osób zarządzających systemem opieki zdrowotnej oraz systemem opieki społecznej. W tym kontekście z dużym zainteresowaniem podjąłem się oceny pracy doktorskiej magister Marii Matli.

Autorka przed określeniem założeń pracy przedstawiła w obszernym wstępie zagadnienia dotyczące procesów starzenia się. Wyszczególniła zwłaszcza problemy dotyczące zmian w czasie starzenia w układach mięśniowym, kostno-stawowym i nerwowym. W tym ostatnim

skoncentrowała się na wpływie procesów starzenia na postawę ciała. Doktorantka przedstawiła również problemy spotykane w oddziale geriatrycznym. Następnie magister Maria Matla przedstawiła zarys koncepcji PNF: wykorzystanie metody w praktyce, jej techniki, wzorce torowania oraz sposoby planowania leczenia. Autorka przestawiła pokrótce tak zwaną rehabilitację ogólnousprawniającą z wykorzystaniem reguły SMART. Następnie autorka przedstawiła rekomendacje Światowej Organizacji Zdrowia, dotyczące czasu i częstotliwości ćwiczeń fizycznych dla osób 65 plus.

Po tych informacjach magister Maria Matla przedstawia 3 cele swoich badań:

1. Która z dwóch grup usprawniania metodą PNF lub RO uzyska większą poprawę p maksymalnie 10 dniach leczenia
2. Czy liczba (nie ilość) dni rehabilitacji ma wpływ na poprawę sprawności hospitalizowanego?
3. Czy zaproponowane formy postępowania (jakiego postępowania) w warunkach szpitalnych przyniosą korzystne efekty poprawy funkcjonowania w życiu codziennym?

Uważam, że cele poza małymi uchybieniami stylistycznymi są sformułowane właściwie, ale z pracy nie wynika jej założenie, albo inaczej jest ono ukryte. Przed sformułowaniem celów pracy oczekiwałbym sformułowania, dlaczego autorka zamierza się zając się swoim badaniem, czy badanie wypełnia jakąś lukę w dotychczasowych badaniach, czy zakłada, że wyniki badań będą mogły posłużyć jako przesłanka zmieniająca dotychczasowe postępowanie. Bez tych elementów, trudno będzie pracę opublikować niezależnie od wartości przeprowadzonych badań.

W kolejnym rozdziale Materiał i metody został przedstawiony materiał chorych w wieku 65 i powyżej, w liczbie 80 pacjentów. Autorka precyzyjnie przedstawiła kryteria włączenia i wykluczenia. Następnie pacjentów podzielono losowo na dwie grupy 40 osobowe. Dla każdej z grup przeprowadzono odrębne sposoby terapii PNF i RO.
Pacjenci mieli wykonane badania: na początku i po 10 dniach roboczych aktywnej terapii. W ocenie 6 testów: BMI, oceny czynnościowej ADL (Katza), oceny czynności dnia codziennego IADL (Lawton), testu TUG (wstań i idź), testu sprawności fizycznej (SPPB) i ocenę systematyczności ćwiczeń. W końcowej części tego rozdziału została przedstawiona poprawnie metodyka oceny wyników.

W rozdziale wyniki magister Maria Matla przedstawiła w czytelny sposób wyniki swoich porównawczych badań zgodnie z przyjętą metodyką i konsekwencją wynikającą z kolejności przyjętej w metodologii badania. Pomimo dość dużej liczby danych, wyniki są bardzo czytelne.

W rozdziale Dyskusja autorka w pierwszej części uzasadnia podjęcie swoich badań cytując aktualne trendy w postępowaniu z pacjentami w wieku starszym. Uważam, że jak pisałem poprzednio w aspekcie celowości podjęcia badań, ta część powinna znaleźć się w części pracy uzasadniającej jej celowość. W następnych częściach rozdziału autorka trafnie dyskutuje swoje wyniki z tymi, które uzyskali inni autorzy. Zwrócił moją uwagę jeden akapit na stronie 107. Dotyczący zaburzeń chodu u osób powyżej 60 roku życia. Z uwagi na to, że ok. 40% lekarzy (część to chirurdzy) osiągnęło właśnie ten wiek to pojawia się pytanie czy ta grupa zawodowa nie powinna być rekomendowana do terapii PNF, dla zapewnienia świadczeń medycznych dla chorych? Sprawdziłem jednak publikacje, które autorka zacytowała dla potwierdzenia tej tezy: Lamoth i wsp. (224) opisuje to zjawisko u „frail people" a z kolei Mirelman i wsp. (225) dotyczy pacjentów z chorobą Parkinsona. Jest to nieścisłość mogąca prowadzić do wysnuwania niewłaściwych komentarzy. Poza tym w przypadku informacji ilościowych wartość 15% nie powinna być słowna, a przedstawiona z użyciem cyfr. Poza tym w treści dyskusji nie doszukałem się innych nieścisłości. Uważam, że doktorantka poprawnie cytuje piśmiennictwo. Zwróciło moją uwagę, że w przeciwieństwie do wielu prac liczba polskich publikacji jest znacząca. Tym samym praca magister Marii Matli dołącza do dość sporego dorobku w tej dziedzinie i po opublikowaniu ma szanse na liczne cytowania.

Dyskusję kończą 3 wnioski odpowiadające na postawione cele i 3 komentarze, ważne choć nie wynikające z pracy, ale powiązane w doświadczeniem doktorantki, a ostatni jest powtórzeniem informacji, która zawarta jest w pierwszym wniosku. Ponownie zwracam uwagę na policzalność dni i ich liczbę. Pozostałe zastrzeżenia umieszczałem systematycznie w treści recenzji.

Przedstawiona mi rozprawa magister Marii Matli spełnia kryteria przewidziane ustawą dla prac doktorskich, co upoważnia mnie do przedłożenia Radzie Naukowej Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum w Krakowie wniosku o wszczęcie dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Otwock, 14.02.2022.